

Sığınma evinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma

Semra Erdoğan*
Aylin Aktaş**
Güliz Onat Bayram***

Özet

Aile içi şiddet Türkiye’de kadınların karşı karşıya kaldıkları en büyük sağlık krizlerinden biridir. Bu niteliksel çalışma, baş etme stratejileri kuramı bağlamında sığınma evinde yaşayan 15 şiddet mağduru kadın ile yapıldı. Çalışmada teyp kaydı yapılarak derinlemesine görüşme yöntemi kullanıldı. Veriler tema içerikleri çözümlenerek analiz edildi. Kadınların sezgileri yaşadıkları şiddet ilişkileri ile nasıl uğraş verdiklerini ve hangi baş etme yöntemlerini kullandıklarını ortaya koydu. Mağdur kadınlar şiddet ile baş etmek için problem odaklı/davranışsal yöntemlerden en fazla yüzleşme, uzaklaşma ve aile desteğini, duygusal odaklı yöntemlerden ise sabır, boyun eğme/kaderciliği ve dini desteği kullanmıştı. Bununla birlikte, kadınların kullandıkları tüm baş etme çabaları etkisiz kalmıştı. Çalışmada, şiddet gören kadınların uygun hizmetleri kullanmaları konusunda güçlendirilmesi ve bu hizmetlere ulaşmada engellerin üstesinden gelmeleri için yardım edilmesi önerildi.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet; aile içi şiddet; baş etme; kadın sığınma evi; Türkiye

*Profesör, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu, serdo@istanbul.edu.tr

**Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu, aaktas@istanbul.edu.tr

***Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi Bakırköy Sağlık Yüksekokulu, gulizonat@hotmail.com

Violence experiences and coping attitudes in a sample of women who live in a shelter: A qualitative study

Semra Erdoğan*
Aylin Aktaş**
Güliz Onat Bayram***

Abstract

Domestic violence is one of the major health crises which women confront in Turkey. This qualitative study was conducted in the context of coping strategies theory with 15 abused women who live in a shelter. In this study, data collection was performed using in-depth and audio taped interviews. Data were analyzed using thematic content analysis. The women provided meaningful insights into how they dealt with the abusive relationships and which coping strategies they used. The most commonly used coping strategies among women were: problem-focused behavioral coping strategies such as confronting the problem, avoidance and family support and emotion-focused coping strategies such as enduring, fatalism and religious approach. However, their coping efforts were all inefficient. In this study, it is recommended to foster the usage of appropriate services and to help women overcome the barriers for accessing these services.

Keywords: Violence against women; domestic violence; coping; shelter; Turkey

---

* Professor, Istanbul University, Florence Nightingale School of Nursing, serdo@istanbul.edu.tr

** Research assistant, Istanbul University, Florence Nightingale School of Nursing, aaktas@istanbul.edu.tr

*** Research assistant, Istanbul University Bakirkoy School of Nursing, gulizonat@hotmail.com

1. Giriş

Aile içi şiddet, dünyada ve ülkemizde beden ve ruh sağlığını ciddi biçimde tehdit eden bir halk sağlığı sorundur. Şiddetin en fazla aile ortamında ve kadına yönelik olduğu, olduğu, dünyada her üç kadından birinin hayatındaki erkekler tarafından fiziksel ya da cinsel yönden şiddete uğradığı ya da başka şekilde istismar edildiği rapor edilmiştir (DSÖ, 2002). Kadına yönelik şiddet genellikle fiziksel, psiko-sosyal (davranışların kontrol altına alınması, ekonomik ve sosyal izolasyon gibi) ve cinsel olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte şiddet türleri arasında kesin bir sınır çizgisi olmadığı, genellikle bir arada buldukları bildirilmiştir (Aktaş, 2006; Polat, 2002).

Şiddet gören kadın şiddette son vermek ve yaşadığı ihanet duygusunun üstesinden gelmek için çeşitli baş etme yolları kullanır (Waldrop ve Resick, 2004). Ancak kadınların baş etme yaklaşımlarını inceleyen çalışmalar çok sınırlıdır. Bu makalede şiddet gören Türk kadınları ile ilgili kaynaklar gözden geçirilmiş, çalışmanın yöntemi özetle açıklanmış ve daha sonra şiddete maruz kalan kadınların deneyimleri ve kullandıkları baş etme yaklaşımları — problem odaklı/aktif/planlı ve duygusal odaklı/bilişsel sorun çözme çabaları — ile ilgili nitel bulgular gözden geçirilmiştir. Makale, çalışma sonuçlarının düşündürdükleri ile son bulmuştur.

1.1. Türkiye’de Kadına Şiddet

Aile içi şiddet Türkiye’nin her bölgesinde yaşayan kadınların yüz yüze kaldığı bir durumdur. Kadınların şiddete uğramışlıkları ile ilgili çeşitli araştırma bulguları bulunmakla birlikte bu bulguların birbirleri ile uyumu ve karşılaştırılabilirliği sağlanamamıştır (T.C.Kadın Statüsü Müdürlüğü, 2008).

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu raporunda (İBKHK, 2005), yaklaşık 17000 başvurunun %96’sının aile içi şiddete maruz kaldıkları bildirilmiştir. Altınay ve Arat’ın (2007), Türkiye genelinde toplam 56 ilde 1800 kadınla yaptığı çalışmada, her üç kadından birinin eşinden dayak yediği bildirilmiştir. Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesinin Türkiye raporuna göre (CEDAW, 2007) ise, Türkiye’nin güneydoğu kırsal bölgelerinde yaşayan kadınlar evlenmeden önce anneleri (%73), babaları (%78) ve ağabeyleri (%78) tarafından, evlendikten sonra da eşleri (%76) tarafından şiddet görmüştür. Aynı

raporda erkeklerin de çocukluk döneminde babaları (%83) tarafından şiddet gördükleri ve aynı zamanda babalarının annelerine (%89), kendilerinin de eşlerine (%76) şiddet kullandıkları gösterilmiştir (TC. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). Yakın zamanda Türk kadınları üzerinde yapılan küçük ve orta ölçekli benzer araştırmalar, kadınların ev içinde %38.3 ve %62 oranları ile en fazla fiziksel şiddete maruz kaldıkları (Doğanavşargil ve Vahip, 2007; Kocacık ve Doğan, 2006), %36.4'ünün cinsel aktivite için zorlandıkları (Yanikkerem, Karadaş, Adıgüzel ve Sevil, 2006), %9.7 ve %31.7 oranlarında hamilelik döneminde de şiddet gördükleri (Yanikkerem ve ark., 2006; Karaoğlu, Celbis, Ercan ve ark., 2006), düşük eğitim ve düşük gelir durumundaki kadınların fiziksel şiddeti 2.6 kat daha fazla yaşadıkları (Ergin, Bayram, Alper ve ark.,2005), ve %63 oranında çocukluk döneminde anne ve babaları tarafından da şiddet gördükleri bulunmuştur (Alper, Ergin, Selimoğlu ve Bilgel, 2005). Daha da ötesi, fiziksel şiddet bazı öldürücü sonuçları ile medyada günlük olay haline gelmiştir.

Ankara'da toplam 160 erkek, 213 kadın üzerinde yapılan bir çalışmaya göre erkekler aile içi şiddet nedenini % 51 oranında saygısızlık olarak bildirmiştir. Namus, aldatma ve kıskançlığı neden olarak gösteren kadınların oranı % 85 iken bu oran erkeklerde % 23 bulunmuştur (Ulutaşdemir, 2002). Kadının şiddete maruz kalmasına neden olan gerekçe ortadan kalktığı zaman, bir başka gerekçe bulunmakta ve şiddet döngüsü sürmektedir (Kayır, 1998).

Kadınlarla ilgili diğer çarpıcı bir araştırma sonucu ise (TNSA, 2003), Türkiye' de 15-49 yaş grubundaki kadınların %39' unun, yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz harcaması, çocuklarının bakımını ihmal etmesi ve cinsel münasebette bulunmayı reddetmesi gibi nedenleri kocasının kendisini dövmesi için haklı görmesidir.

Kayır (1998), çalışmasında şiddet gören kadınların büyük çoğunluğunun (%77.5), eşlerinin şiddet uyguladıktan sonra değişeceğine söz verdiğini ve % 86'sının kocalarının kendilerini affettirmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Yanikkerem ve Saruhan (2005), çalışmasında kadınların şiddet ortamında yaşamaya devam etme nedenleri arasında % 89 oranı ile en büyük payın“çocukları için endişelenme” olduğunu bildirmiştir.

1.2. Şiddet ile Baş Etme Yollarına Kavramsal Bakış

Stresli yaşam olaylarından sonra kullanılan başa etme yöntemleri pek çok bilimsel çalışmanın tartışma konusu olmuştur. Literatürde etkin ve etkin olmayan baş etme yöntemleriyle ilgili iki temel kavramsal bilgidir söz edilmektedir. Birincisi problem odaklı ya da duygusal odaklı baş etme, ikincisi ise yaklaşma/yüzleşme odaklı ya da kaçınma/uzaklaşma odaklı baş etme yöntemleridir (Waldrop ve Resick, 2004; Littleton, Horsley, John ve Nelson 2007). Problem odaklı baş etme yöntemi doğrudan strese neden olan faktöre odaklıdır ve stresörle ilgili yardım arama, eylem planı oluşturma, bir sonraki adımı planlama ve stresörü yok etmeyi de içeren davranışları kapsar. Aksine, duygusal odaklı baş etme stresörle ilgili duygusal stresin yönetimine odaklıdır, stresörle ilişkili duyguların boşaltılması, duygusal destek arama ve duygusal rahatlama davranışlarını içerir (Folkman & Moskowitz, 2004). Bazı düşünürler kontrol edilebilir durumlarda, problem odaklı baş etmenin özellikle duygusal odaklı baş etmeden daha etkin olduğunu savunurken diğerleri, kontrol edilemeyen durumlarda duygusal odaklı baş etmenin daha etkin olduğunu varsayarlar (Littleton ve ark., 2007). Diğer bir deyişle stresör ile kullanılan baş etme arasındaki uyumun önemli olduğunu düşünmektedirler.

Diğer kuramcılar, yaklaşma/yüzleşme odaklı ve kaçınma/uzak durma odaklı baş etmenin ayrımına vurgu yapmaktadır (Waldrop ve Resick, 2004). Onlara göre, yaklaşma/yüzleşme odaklı baş etme destek arama, planlı problem çözme ve stresörle ilgili bilgi arama gibi davranışları içerir. Aksine, kaçınma odaklı baş etme stresörden kaçma, uzak durma, stresörün varlığını yok sayma gibi davranışları kapsar. Yaklaşma/yüzleşme odaklı baş etme genellikle daha etkin bir yöntem olarak kabul görür iken, kaçınma odaklı baş etmenin kısa dönemde stresi azaltabildiği, ancak sürekli kullanılması durumunda bu yöntemin etkin olmadığı düşünülmektedir (Snyder ve Pulvers, 2001).

2. Yöntem

İnsan davranışı en iyi esnek ve bütüncü bir yaklaşımla araştırılır. Bu anlamda, niteliksel yaklaşımlarda araştırmaya katılan bireylerin görüşleri ve deneyimleri büyük önem taşır (Holloway ve Wheller 1996). Kadına yönelik şiddet olgusu son derece karmaşık ve ele alınması güç bir olgudur. Çünkü toplumsal değerler sisteminde aile bütünlüğünün güvenliği ve üstünlüğü ile ilgili inançlar, aile içi şiddet sorununun objektif olarak irdelenmesini

güçleştirmektedir (Aktaş, 2006). Bu nedenle araştırmada tanımlayıcı fenomenolojik tipte niteliksel yöntem kullanıldı. Araştırma verileri şiddet mağduru kadınların şiddet olgusu ve baş etme yaklaşımları konusunda deneyimlerini, algılarını, duygularını ortaya koydu.

2.1. Veri Toplama

Bu çalışma, İstanbul ilinde, bir ilçe belediyesinin hizmet verdiği ve şiddet mağduru kadınların çocuklarıyla birlikte kalabildiği bir sığınma evinde Şubat-Temmuz 2006 tarihleri arasında yürütüldü.

Araştırmanın yapılacağı kurumun tercih edilme nedeni, araştırmacıların kurumun bulunduğu ilde olması idi. Ayrıca kurumda yaşayan kadınların çok farklı bölgelerden gelmiş olması Türkiye'deki yerel kültürlerin deneyimlerini ve anlayışlarını yansıtabilecekti. Niteliksel araştırmanın doğası gereği önce, görüşmeyi yapacak olan iki araştırmacı araştırmanın yapılacağı alanı tanımak, gözlem yapmak ve etkili iletişim için güven oluşturmak amacıyla kadınlara sağlık eğitim programları uyguladı. Kadınların istekleri doğrultusunda eğitim oturumları (cinsel yolla bulaşan hastalıklar, aile planlaması yöntemleri, kadın kanserlerinde erken tanı, menstrüasyon hijyeni ve menopoz konularında) yapıldı. Daha sonra görüşmeye istekli kadınlar ile görüşmeler planlandı.

2.2. Örneklem

Niteliksel araştırmalarda amaçlı örneklem tekniklerinin kullanılması, araştırma konusu olan olgu havuzunu zenginleştirir. Bu çalışmaya şiddet gören 16 gönüllü kadın katıldı. Bir kadın post travmatik stres bozukluğu tanısı aldığı için araştırmaya dahil edilmedi. Veri toplamak için gözlem ve görüşme yöntemi kullanıldı. Şiddetin çok hassas bir konu olması ve bireysel öykülerin alınabilmesi için bireysel derinlemesine görüşme yöntemi seçildi. Kadınların demografik özellikleri kurum kayıtlarından, görüşme verileri yarı yapılandırılmış bir form kapsamında, teyp kullanılarak elde edildi. Eksik kalan veriler tamamlanıncaya kadar görüşmelere devam edildi. Her kadın ile 1-2 görüşme yapıldı ve her görüşme yaklaşık 1-1,5 saat sürdü.

2.3. Analiz

Betimleme nitel araştırmalar için büyük önem taşır, çünkü araştırmacı araştırma sonucunda ulaştığı sonuçların geçerliğini betimlemelere dayandırmak zorundadır. Bu

çalışmada elde edilen veriler, daha önce belirlenen temalar çerçevesinde betimsel analiz yöntemi ile tanımlandı ve yorumlandı. Önce, kayıt cihazına kaydedilen görüşme bilgilerinin bire bir dökümü yapıldı. Bilgiler gözlemci notları ile karşılaştırıldı ve yeniden değerlendirildi. Her görüşmeden sonra yapılan değerlendirmeler son görüşmeye kadar devam etti. Daha sonra veriler betimsel analiz için belirlenen tematik alanlara göre kodlandı: (1) şiddet deneyimleri (şiddetin tipi, sıklığı, büyüklüğü, süresi) ve (2) baş etme yaklaşımları (sorun odaklı/yaklaşma, duygusal odaklı/uzaklaşma). Kodlanan veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı gözden geçirilerek temaların tutarlılığı sağlandı. Makalede bu temalar doğrultusunda kadınların deneyimlerini en iyi vurgulayan/ tanımlayan ifadelere yer verildi.

2.4. Etik Yönler

Çalışmaya başlamadan önce kurum yetkilileri ile görüşülerek çalışma izinleri alındı. Bireysel görüşmelerden önce her kadına karşılıklı beklentiler ve araştırmanın amacı açıklandı. Görüşmede seslerinin teybe kaydedileceği ve bilgilerin amacın dışında kullanılmayacağı güvencesi verilerek onamları alındı. Kadınlara araştırmanın ilk aşamasından itibaren katılma ya da katılmama karar vermede özgür oldukları, katılımlarını herhangi bir noktada sonlandırabilecekleri söylenerek otonomi ilkesine bağlı kalındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlara bireysellik ve insan onuruna saygı çerçevesinde isimleri yerine çiçek isminden oluşan rumuzlar kullanıldı.

3. Bulgular

Aile içi şiddete ait veriler buzdağına benzetilir. Kadınların bazıları korkudan bazıları ise aile içi şiddeti özel konu olarak gördükleri için bilgi vermek istemez. Bu anlamda çalışmanın nitel verileri şiddet ilişkisine son veren ve sığınma evinde güvende olan kadınlardan alındığı için Türkiye’de yaşananlardan bir kesit olarak fikir verebilir.

3.1. Kadınların Özellikleri

Demografi: Çalışmaya 19-46 yaş arası 15 kadın katıldı.. Beş’i okuryazar, 6’sı ilkokul mezunu, 1’ i ortaokul mezunu, 2’ si lise, ve 1’ i de üniversite mezunu idi. Kadınların büyük çoğunluğu (10 kişi) Türkiye’nin orta, doğu ve kuzey bölgesi kökenli idi.

Evlilik öyküsü: Kadınların 6’sı bir kez, 6’sı iki kez ve 1’i üç kez evlilik yapmış, 2’si hiç evlenmemişti. Toplam 20 evliliğin 6’sı imam nikahlı idi. Kadınların evlenme yaşı 13-26

arasında, evli kaldığı süre ortalama 7 yıl ve çocuk sayısı yaklaşık 2 idi. Katılımcılar arasında üçü hamile ve biri annesi tarafından çocuk esirgeme kurumuna bırakılmış genç kız bulunmaktaydı.

Sağlık yakınmaları: Tüm kadınlar sıklıkla baş ağrısı, bel ağrısı, ruhsal bozukluk belirtileri tanımladı. Bir kadının tek kulağında şiddete bağlı tam işitme kaybı vardı. Depresyon tanısı alan ve tedavi gören 3 kadın vardı, ayrıca diğer kadınlardan 4'ü intihar girişiminde bulunmuştu.

3.2. Kadınların Şiddet Deneyimleri

Bu çalışmada kadınların fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olmak üzere şiddet olgusunu tüm boyutlarıyla yaşamış oldukları ve ortalama 10.5 yıl şiddete maruz kaldıkları görüldü. Sadece eşinden şiddet gören bir kadın bulunurken, hem eşinden, hem kendi anne, baba ve erkek kardeşlerinden ya/yada eşinin ailesinden (kayınvalide, kayınpeder, kayınbirader, görümce) şiddet gördüğünü belirten 12 kadın vardı. Kadınların 6'sı "evlendiği günden beri", 3'ü "hamilelik" döneminde de şiddet görmüştü. Evli olmayan bir kadının birlikte yaşadığı bayan ev arkadaşı tarafından, bir kadının ise annesi ve çocuk esirgeme kurumundaki bakıcı kişiler tarafından şiddete maruz kalması dikkat çekici idi.

Şiddetin nedenleri genellikle şiddet uygulayanın kişilik yapısına ve psikolojik problemlerine bağlanıyordu.

"Mesela sabahları kalkardı, çok sinirli olurdu, her sabah bir yürek kabartısıyla uyanırdım, yeter ki beni bugün dövmesin derdim, böyle her şeyi mükemmel hazırlardım ama ufacık bir şey bulurdu, bir sebep bulurdu. Mesela pantolonunu ütülerdim, çift dikiş gitmiş pantolonu. Yani o sebepten beni döverdi. Ben 2-3 saat dayak yerdim. Öyle böyle de değil. Yani kafamı duvarlara vururdu, saçlarımı çekerdi, vücudumu ısırırdı, işte tekmeler atardı" (Begonya)

İlk evliliğini 14 yaşında yapan ve iki kez evlenen Kardelen'in öyküsü cinsel ve fiziksel *şiddetin sıklığı* ile ilgili çarpıcı bir örnekti.

" Benden 11 yaş büyük, belediyede çöpçülük yapıyordu. Üç sene evli kaldım, önce imam sonra resmi nikah kıydı. Cinsel problemleri vardı evlilik yapamadık, dövüyordu (çok kısık sesle ve utanarak)...zorla ayrıldık. Bir sene sonra 2. evlilik yaptım 6 senedir evliyim, bir çocuğum var. Eşim ayakkabıcı, kumarbaz, halasının kızını seviyormuş, hala unutamamış, aklına geldikçe beni dövüyordu, 24 saat yani, oturuyorum kalkıyorum dayak yiyordum".

16 yaşında iken kendinden 20 yaş büyük biriyle başlık parası karşılığında evlendirilmiş ve 20 yıldır evli olan Nergis'in öyküsü fiziksel **şiddetin büyüklüğünü** açıklıyordu.

“Adet gördüm diye evlendirdiler. Hep boyunca şiddet kullandı bana. Evlendim beri öyle, sevmedi beni, sevdiğini alamamış. Öcünü benden aldı hep boyunca. Kulağım işitmiyor, kolumu filan tersine tuttu kolum falan kırılıyordu. Şimdi nasıl desem gece hiç uyumazdı. Geceleri hiç uyku yok hiç (ses tonunu yükseltiyor), gündüz hiç uyku yok. O saate onun bir şeyi var onun böyle bıçak olsun şey olsun kesmeye gelirdi beni. Kaçabilirsen kaç. Kaçamazsan yandın gari, gözleri var, allah korusun, o gözleri dışarı çıkacak ne biçim fena. Gece gündüz sahurda olsa beni dövüyo. Hiç tedaviye gitmedi. Kalkamadım her taraflarım kemiklerim kemiklerim yara içindeydi. Simdi giderdim ben inek sağardım. İneğin altında yumruklardı beni. Nasıl yumruklardı bir görse. Allahım kimseyi öyle yapmasın”

Babası öldükten sonra annesi tarafından küçük yaşta yuvaya verilen, 19 yaşındaki Yasemin'in öyküsü ise **şiddet ilişkisinin uzunluğunu** açıklayan çarpıcı bir örnekti.

“Yuvadaki bakıcı annelerden çok dayak yedim, çok sıcak su ile yıkadılar beni, meyva bıçakları ile korkuttular, halı fırçası ile dövdüler. Öz annem zaman zaman yuvadan alıyordu. O da beni çok dövdü. Bi defa cinsel organımı kesmeye kalktı, 70 yaşındaki biri ile evlendirmek istedi, imam nikâhlı kocasından da dayak yedim”.

3.3. Kadınların Baş Etme Yaklaşımları

Kadınların hem sorun odaklı (aktif, planlı, serinkanlı, bilinçli) hem de duygusal odaklı baş etme çabalarını kullandıkları, şiddet ile baş etme sürecinin şiddetin sıklığı, büyüklüğü, şiddet ilişkilerinin süresi ve sosyal destek fırsatları ile etkilendiği görüldü.

Problem Odaklı Baş Etme

Kadınların eş/ şiddet gösteren kişi ile yüzleşme, ikna etmeye çalışma, evden uzaklaşma, aile bireylerine sığınma, arkadaş/komşudan destek arama, devlet kurumlarına başvurma, para kazanma gibi planlı çabalarını içermektedir. Bu kapsamda kadınların hemen hepsi tarafından kullanılan problem odaklı baş etme çabaları yüzleşme, uzaklaşma/kaçınma ve destek arama başlıkları altında incelenmiştir.

Yüzleşme: Kadınların tümü (15 kadın) şiddete maruz kalma nedenlerini ortaya koymak ve durumu düzeltmek için şiddet gösteren kişi ile karşılıklı görüşmeler yaptıklarını ifade etti. Örneğin Begonya'nın konuşması diğer katılımcıların da benzer ifadelerini şöyle özetliyordu;

“Çok oturup konuştum, çok, hani, yani. Benden yapmamı istemediğin bir şey varsa söyle, yapmayayım, neyimi beğenmiyorsun derdim.”

Gül etkisiz kalan görüşme çabalarını şöyle anlatıyordu,

“ İlk evliliğimde konuşarak çözdük, bir araya geldik karşılıklı. Ben seni sevmiyorum, olmuyo bu böyle dedi. Üstüme kuma getirdi. Ben istemiyorum deyince hemşiranım siz de bayansınız. Yürümüyorsa ne yapabilirsiniz. 17 ay kadın olarak hep ben istedim.”

Aşağıdaki ifadelerde olduğu gibi, şiddeti azaltmak ya da ortadan kaldırmak için eşlerinin istekleri doğrultusunda kendilerini değiştirmeyi deneyen kadınlar da şiddeti önleyememişti.

“Eksiğim ne diyordum, hiçbir şey yok diyordu. Benim türban takmamı istedi, ben de yaptım. Onun onayı olmadan dışarı bile çıkmıyordum, sadece evliliğim sürsün diye çok şey yaptım. Çocuğu bile evlilik sürsün diye yaptım, ama olmadı” (Açelya).

“Namussuzluk da yapmadım. Dışarı da çıkmıyorum. Evdeyim 24 saat evdeyim zaten”. (Kardelen)

Uzaklaşma/Kaçınma: Şiddet mağduru kadınların 8'i, şiddet gördükleri ortamdan birçok kez uzaklaştıklarını ifade etti. Kaçış yeri olarak, genelde ailelerini, komşularını ya da başka şehirlerde yaşayan tanıdıklarını tercih etmişlerdi, ancak karşılaştıkları sorunlar yeni bir hayata başlamak için birçok güclüğü de beraberinde getirmişti. Örneğin;

“Evden kaçıp Kütahya'ya gittim. İlk defa kendi başıma hayat kurmaya çalışıyordum, çok ağır geldi bana. Başaramayacağımı düşündüm. O sırada eşim buldu beni, eve götürdü, zorla” (Açelya).

“Çözüm yolu olarak ben yalan konuşmuyorum 2 kere evi terk ettim. Bir kere eltimin evine gittim. Dedim bi daha, dedi şey yapmam. Bu ikincisi. Ama döndüğüme pişman oldum. Yemin ederim o kadar pişman oldum ki” (Nilüfer)

“Kızımı kalkıp eşim duvardan duvara fırlatıyordu. Ben sezaryanle doğum yaptım kalkamıyordum ben (ağlamaklı) kalkamıyorum çocuğuma. Kalkıp süt veremiyordum. çocuğuma hiç kimse bakmadı. Hastaneye ben tek başıma doğum yapıp geldim ben. Birgün dövmüştü, hastaneye gittim ama dayak yediğimi söylemedim” (Kardelen)

Destek bulamadıkları halde ve eşlerinin tehditlerine rağmen umut arayışı içine giren, uzaklaşmak için kararlı davranabilen kadınların öykülerinden alınan aşağıdaki alıntılar çarpıcı idi.

“Ben de ayrılırım dedim böyle yaparsan. O da ayrılırsan vururum dedi. Ben dinlemedim, evimi toparlayıp ilçeye gittim” (Leylak).

“Sığınma evine gelmeden önce 1 hafta sokakta çocuğum ile bir apartman girişinde kaldım, etraftan yardım istedim, karakol sığınma evine gönderdi” (Gül)

Destek Arama: Problemin çözümüne yönelik sosyal (bilgi, ekonomik, yasal) ve profesyonel destek arama çabalarını içerir. Bu kapsamda kadınların hemen hepsi ekonomik ve duygusal desteği ailelerinden aradıklarını, ancak aşağıdaki ifadelerinde de görüldüğü gibi sığınma evine gelene kadar destek görmediklerini belirtmişlerdir.

“ Annem kızım dedi sabret dedi. Ben de elin derdini çekmiyor muyum dedi. Kaynananı dinle dedi. Bi de diyor ki bacılarım orda ya onlara söylüyor. Çok konuşuyor. Çok uzattı diyor (ses tonu yükseliyor). Ben derdimi anlatıyorum (ağlıyor)” (Karanfil).

“Aile büyüklerine derdimi anlattım. Hepsi habire sabret, sabret geçecek, kadınsın çekecece diyolardı, başka bişi demiyolardı. Onun ailesi mi ? hı hı...istemiyolardı. Annem dedi kadınsın ben de babandan şiddet görüyorum ben de babandan dayak yiyorum dedi, otur oturduğun yerde yoksa sana hakkımı helal etmem dedi bana” (Papaty).

“ Kendi ailemle konuşmayı denedim. Sanki çok büyük bir ayıp yapmışım gibi, çok büyük bir suç işlemişim gibi hiçbir zaman benimle konuşmak istemediler. Onlara ulaşamayayım diye telefon numaralarını ve adreslerini benden gizlediler” (Orkide).

Erdoğan, S., Aktaş, A., Onat Bayram, G. (2009). Sığınma evinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

“Ailemin yanına gittim ama istemediler. Bizim oralarda evden ayrıldın mı, kötü gözle bakarlar. Ailem de öyle. Mecburen katlandım. Çektim çekeceğim kadar, boşanamadım, istedim olmadı. Mahkemeye verdim ama hapse attırmadım, onun zavallılığını görmek istemedim çünkü... onun soyadını taşımak istemiyorum. Acıdım içeri attırmadım, para cezasıyla yırttı, devlete sığındım, devlet açmış bana kapısını” (Menekşe)

Ailesine sığınan ve babası tarafından başlık parası için yeniden evlendirilmek istenen, ablasına sığınmak isteyip kabul edilmeyen mağdurun isyanı bu ifadelerde buluyordu kendini.

“Aileme gitmektense sokağa kaçmayı tercih ederim. Böyle sokaklarda yatmaya başladım. İşte sonra burayı duyunca kendimi buraya bi şekilde attım kendimi. Attığıma da çok memnunum” (Papatya)

Kadınların şiddetten kaçarak sığındıkları ailelerinin ya da komşularının destekleri ise genellikle yeniden evlenmeleri konusundaki önerilerle çözüm buluyordu.

“ Bir keresinde komşuya gittim, Allah razı olsun, komşum beni kabul etti, 1-2 gece kalıp, geri döndüm, napayım? komşular hep diyorlardı senin suçundur niye burda duruyorsun ki. Bu kadar on kişinin derdini hep sen çekiyorsun. Laf ediyorlar boşu boşuna niye... sen al başını git birini bul evlen. bende diyordum ne yapayım? Bulanlar oluyordu, işte biri zengin var, arkadaşlar, kadınlar... emeklisi var, maaşlısı var, çocuğuna bakar bilmem ne. Bakıyordum adam yaşlı (mahcup bir ifade ile söylüyor)” (Karanfil).

Ekonomik gücü olmayan, destek bulamayan ve çocuğu olan 7 kadının çareyi yeniden evlenmede bulmuş olması ve ikinci evliliklerinde de şiddet görmeleri dikkate değer bir bulgu idi.

“Gidecek bir yerim yoktu, çocuğum vardı ve benim ona bakabilecek maddi olanağım yoktu. O sırada karşıma ikinci eşim çıktı. Çocuklarına da, sana da bakarım dedi, ben de bunun için evlendim onunla” (Leylak).

“Çaresizlikten evlendim. İstanbul’da yaşamak zor, hele de çocuğun varsa” (Kasımpatı).

Bununla birlikte, görüşme yapıldığı zaman 9 mağdur kadının tekrar evlenmek istemediği ve planlarının büyük bir kısmını çocukları üzerine temellendirdikleri görüldü. Bu belki de geleceği daha olumlu görmelerini sağlayan güvenli bir koruma altında olmaları ile ilişkili idi.

“Hayatımda bundan sonra bir evliliğin olmayacağına kesin ve kesin şu an için eminim” (Papatya).

“Bir iş bulup çalışmak istiyorum, evlenmeyi düşünmem, hayatıma yeni bir düzen kurarım”(Nergis).

“ Oğlum okutacağım, kendimize yepyeni bir hayat kuracağım” (Karanfil).

Çalışma grubunda sadece üniversite mezunu olan bir kadın profesyonel destek almak istediğini, ancak eşinin *“tedaviye falan ihtiyacımız yok”* şeklindeki direncini yenemediğini ifade etti (Sümbül). Tümü ev kadını olan mağdurlar eşlerinin çalışmalarına izin vermediğini, sadece birkaçı eşlerini kızdırmayacak (el işi yapma, çocuk bakma gibi) işler yaparak maddi destek arama yolları denediğini ancak kısa süreli ve yeterli bir gelir sağlayamadıklarını belirtti.

Duygusal Odaklı Baş Etme

Problemleri çözümsüz kalan 13 şiddet mağduru kadın, yaşadıkları krize bağlı duygularını kontrol etmek için durumu kabullenmeye çalıştıklarını, düzeleceği umuduyla sabrettiklerini ifade etti. *“Çaresizlik”* ve *“sabretme”* sürecinde özellikle dine ve bu yolla *“Allah’a sığınma”* yı tercih ettiklerini belirtti.

“Görünüşüm göstermez, türban takmam ama ben 5 vakit namaz kılan biriyim. Eşimle olan problemlerimde Allah’ a sığındım bir çok kez” (Sümbül).

“Kur’an okuyorum, kadere inanıyorum, Allah’a inanıyorum ve ona sığınyorum”(Karanfil).

“Onlar beni ezdi, ben Allah dedim. Anam babam öldü, Allah’tan başka kimsem yok benim. İnsanın kendisinden başka dostu yok, bir de Allah’tan başka” (Ortanca).

“Elbet Allah yardım ediyor. Allah ile yan yana olmak o kadar güzel ki...”(Yasemin)

“Sürekli olarak Allah’a dua ederim, Kur’an okurum, oruç tutarım, dua ederim” (Orkide).

Çocuklu kadınların yaşadığı deneyimlere yön veren en büyük duygusal bağ çocukları idi. Çocuk, kimi zaman intihar etmeyi önleyen bir “caydırıcı” ya da “yaşamak için bir sebep”, kimi zaman “gelecek için bir umut” olarak görülüyordu.

“Yani ölümü de çok düşündüm. Eee... Yaren kızım. Doğmadan önce bir kere kalkıştım. İlaç filan kullandım. İlaç içtim işte. Fakat içtiğim anda kustum işte. Ondan sonra Yaren doğduktan sonra hiç düşünmedim” (Begonya).

4. Tartışma

Çalışmanın nitel verileri aile içinde şiddeti en üst düzeyde yaşayan kadınların sığınma evine başvurmadan önce kullandıkları baş etme yaklaşımlarını ortaya koydu. Öyküler kadına şiddetin başta kültürel olmak üzere, ekonomik ve ruhsal sorunlarla beslendiğini, destek göremeyen kadınların çocukları ile birlikte çaresizliğe sürüklendiğini ortaya koydu. Kadınların ifadelerinden de anlaşılacağı gibi, mağdurlar sığınma evinde yaşamadan önce şiddeti kontrol altına almak için çeşitli baş etme yöntemleri kullanmışlardı. Ancak kaynakların da işaret ettiği gibi (Folkman ve Moskowitz, 2004; Waldrop, ve Resick, 2004), çevresel ve sosyal destek, maddi kaynak ve aşırı tehdit faktörlerinin sınırlayıcı etkisi ile şiddete mağduriyetleri devam etmişti.

Aile içi şiddet araştırmaları şiddetin sıklığı, büyüklüğü ve şiddete maruz kalma süresinin artması ile kadının baş etme yöntem seçimi arasında ilişki olduğunu desteklemektedir. Şiddetin artması genellikle kadınların yardım arama, eşinden uzaklaşma ve yasal yollara başvurma gibi aktif baş etme eğilimlerini arttırırken, bazen de şiddete karşı yaklaşımlarda cesaretlerini azaltan bir etki yapabilmektedir (Waldrop ve Resick, 2004). Geleneksel toplumlarda şiddet gören birçok evli kadın eşinden kurtulmak konusunda güçlü bir istek taşıdığı halde, ekonomik ve sosyokültürel etkiler nedeniyle şiddet görmeye devam etmektedir (Choi ve Harwood 2004; İçli, 1994). Türk toplumunda aile ve akrabalar arası ilişkilerin son derece güçlü olduğu, kriz dönemlerinde en fazla desteğin aile üyeleri tarafından sağlandığı bilinmektedir (Sorias, 1988). Bu desteğin çalışmamızda olduğu gibi, şiddet gören kadınlardan esirgenmesi ne yazık ki toplumdaki şiddet kültürünün acımasız gücünü göstermektedir. Çalışma grubunda, yoğun şiddet gören kadınların hemen hepsi aktif baş etme yöntemi kapsamında ilk çare olarak aile desteğini aramıştır. Ekonomik gücü olmayan, eğitimi yetersiz, iş bulma ve sürdürme fırsatı düşük pek çok kadın gibi, eşinden/evinden uzaklaşarak, yakınlarına sığınmıştır. Ancak Okutan ve Erbaydar’ın (2007) çalışmasında da görüldüğü gibi,

ailelerinin evlilik ve aile kurumuna yükledikleri değer ve eşlerinin tehditleri nedeniyle kadınlar yeniden şiddet ortamına geri dönmek zorunda kalmış ya da tekrar evlenmeye mecbur bırakılmıştır.

Öyküler, kadınların şiddet sürecinde hem problem odaklı/aktif hem de duygusal odaklı baş etme yöntemlerini bir döngü içinde kullandıklarını ortaya koymuştur. Önce, eşlerini ikna etmek için kendilerini değiştirmişler, devam eden şiddeti göğüslemek için dine sarılmışlar, şiddete dayanamadıkları zaman kaçmayı denemişler ancak tekrar şiddete geri döndükleri için çaresizlik yaşamışlardır. Hırpalanmış kadınların etkili baş etme taktiklerinin doğasında çok çeşitlilik olduğu belirtilmiştir (Lewis ve ark., 2006). Nitekim, mağdurların çok boyutlu baş etme yöntemlerini kullanmaları yaşanan travmaların ciddiyetini doğrulayan bir gösterge olarak görülmektedir (Waldrop ve Resick, 2004).

Ailelerinde şiddet öyküsü olan kadınların, devam eden fiziksel şiddetin büyüklüğüne yanıt olarak daha fazla duygusal, daha az aktif-davranışsal baş etme çabası gösterdikleri bildirilmiştir (Waldrop ve Resick, 2004). Ayrıca dini inancın, özellikle Müslüman toplumlarda, şiddet gören kadınların güvende olmadıkları birçok durumlarda baş etmek için kullandıkları önemli bir duygusal destek aracı olduğu bilinmektedir. Şiddet gören 17 kadın ile yapılan bir görüşmede kadınlar dini duyguların onları rahatlatan ve güçlendiren bir kaynak olduğunu, psikososyal iyiliği arttırdığını ve depresyonu azalttığını rapor etmiştir (Hassouneh-Phillips, 2003). Bu çalışmada da eşi tehlikeli olan ve destek kaynakları sınırlanan kadınların çoğu dini değerlere ve inançlara sarılarak, daha kolay ulaşabildikleri iç kaynaklarını destek olarak kullanmıştır. Bununla birlikte, kadınların yaklaşık yarısı ciddi ruhsal sorunların gelişmesini önleyememiştir. Aile içi şiddete bağlı depresif belirtiler ve özgüven yetersizlikleri sadece fiziksel saldırının niteliği ile ilişkili olmayabilir. Hotaling ve Sugarman (1990), “çocuklukları sırasında psikolojik şiddet görmüş kadınların, eşinin duygusal şiddetinden daha çok incinebildiklerini ve fiziksel şiddet ile birlikte psikolojik şiddetin sıklıkla ruhsal ve davranışsal sorunlara yol açabildiğini” belirtmektedir. Bu çalışmanın beklenmeyen ve belki de üzerinde çalışılması gereken bulgusu, görüşmeler sırasında birçok kadının eşlerini sevdiklerini belirten ifadeleri olmuştur.

5. Sonuç

Bu çalışma mağdur Türk kadınların sesleri ile şiddete genel bir bakış sağladı. Görüşmeler, fiziksel şiddetin kadının günlük yaşamı üzerindeki kontrol gücünü ve utanma, korku, yalnızlık, düşük özgüven, özerklik kaybı ile karakterize duygularını yansıttı. Geribildirimler sabır, boyun eğme/kadercî ve din ağırlıklı etkisiz baş etme çabalarını açıklarken, öfkeleri aile, arkadaş ve yakınlarının şiddete karşı olumsuz tutumu nedeniyle güçlendi. Sığınma evine ulaşmış olmaları ise, çok az kadının başarabildiği etkili bir karşı koymanın şansını ve güvenini açıklıyordu.

Bu mantıksal/nitel çalışmanın verileri genellenemez. Bununla birlikte, (1) şiddetin önlenmesine karşı duyarlılık yaratan ve mağdur kadınları şiddet taramaları ile tanımlayan programlara, (2) mağdur olduğu biliniyorsa, onu anlamak için daha fazla çabaya, zamana ve kolay ulaşılabilecekleri bilgilerden ve kaynaklardan haberdar edilmeye gereksinimleri olduğu söylenebilir. Ayrıca, (3) toplum desteğinin ve yasal politikaların işletilmesi için savunucu rollerin artırılması önerilebilir. Bu kapsamda kadınlarla her alanda en çok yüz yüze olan hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Şiddet mağduru kadınlara uygulanacak etkili girişimler için Kadın ve Çocuklara Koruyucu ve Önleyici Hizmetlerin Sağlanması na yönelik yasal düzenleme (4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair Kanun) rehber olmalıdır (Resmî Gazete, 1998). Ek olarak, bulgular sığınma evine ulaşamayan, şiddeti halen yaşayan mağdur kadınların anlayışlarını ortaya koyan başka çalışmaların gerekli olduğunu düşündürmüştür.

Kaynaklar

1. Aktaş, A.M., 2006. Aile içi şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması. Elma Yayınevi. 33-39.
2. Alper, Z., Ergin, N., Selimoğlu, K., ve Bilgel, N., 2005. Domestic violence: a study among a group of Turkish women. *Eur J Gen Pract*, 11 (2), 48-54.
3. Altınay, A.G. ve Arat, Y., 2007. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması Özet Raporu. Kadın Vizyon Haber Servisi., 07.01.2007, <http://www.kadinvizyon.com/article.php?aID=2536>.
4. Choi, M., Harwood, J., 2004. A hypothesized model of Korean women's responses to abuse. *J Transcult Nurs* 15 (3), 207-16.
5. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2002. World Report on Violence and Health (Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu), Cenevre, 07.01.2007., http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf
6. Doğanavşargıl, O., Vahip I., 2007. Fiziksel eş şiddetini belirlemede klinik görüşme yöntemi. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 17 (10), 125-136.

Erdoğan, S., Aktaş, A., Onat Bayram, G. (2009). Sığınma evinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

7. Ergin, N., Bayram, N., Alper, Z., Selimoğlu, K., Bilgel N., 2005. Domestic violence: a tragedy behind the doors. *Women Health* 42 (2), 35-51.
8. Folkman, S., Moskowitz, J.T., 2004. Coping: pitfalls and promise. *Annu Rev Psychol* 55, 745-74.
9. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü (HUNNE), 2004. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları 2003 (demografi ve sağlık araştırması). Ankara.
10. Hassouneh-Phillips, D., 2003. Strength and vulnerability: spirituality in abused American muslim women's lives. *Issues in Mental Nursing* 24 (6), 681-694.
11. Holloway, I., Wheeler, S., 1996. *Qualitative research for nurses*. Blackwell Science Ltd. USA: 1-17, 181-185.
12. Hotaling, G.T., Sugarman, D.B., 1990. A risk marker analysis of assaulted wives. *Journal of Family Violence*, 5, 1-13. "Aktaran": Lewis, C.S. Griffing, S., Chu, M., Jospitre, T., Sage, R.E. Madry, L. ve diğer. (2006). Coping and violence exposure as predictors of psychological functioning in domestic violence survivor. *Violence Against Women* 12 (4), 340-54.
13. İçli, T.G., 1994. Aile içi şiddet: Ankara- İstanbul ve İzmir Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 11 (1-2), 7-20.
14. İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu Raporu (İBKHK, 2005) "Aktaran": Kara İ., Ülker G., 2007. Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelerde Deneyimler, Öncelikler, İşbirlikleri Atölyesi. Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları, Kardelen Ofset, Ankara.
15. Karaoğlu, L., Celbis, O., Ercan, C., Ilgar, M., Pehlivan, E., Güneş, G., ve diğer, 2006. Physical, emotional and sexual violence during pregnancy in Malatya, Turkey. *Eur J Public Health* 16 (2), 149-56.
16. Kayır, G.Ö., 1998. Kadına yönelik şiddetin araştırılması sorunları. Mor Çatı Kolektifi (Ed). *Geleceğim Elimde*. Mor Çatı Yayınları Kadın İnceleme Dizisi 2, Mart Matbaacılık Sanatları, İstanbul.
17. Kocacık, F., Doğan, O., 2006. Domestic violence against women in Sivas, Turkey: survey study. *Croat Med J* .47 (5), 742-9.
18. Lewis, C.S., Griffing, S., Chu, M., Jospitre, T., Sage, R.E. Madry, L. ve diğer, 2006. Coping and violence exposure as predictors of psychological functioning in domestic violence survivor. *Violence Against Women* 12 (4), 340-54.
19. Littleton, H., Horsley, S., John, S., Nelson, D.V., 2007. Trauma Coping Strategies And Psychological Distress: A Meta-Analysis. *Journal of Traumatic Stress* 20 (6), 977-988.
20. Okutan, N., Erbaydar, T., 2007. Kadına yönelik aile içi şiddet – Van'da, kadınların şiddet deneyimleri, şiddeti doğuran koşullar ve baş etme biçimleri, şiddetin kadın sağlığına etkileri 11. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi 23-26 Ekim, Kongre Bildiri Kitabı, Denizli.
21. Polat, O., 2002. Şiddet. 01.Nisan 2006, <http://www.kriminoloji.com/siddet.htm>.
22. Resmi Gazete (17/1/1998, Sayı: 23233) 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun.
23. Snyders, C.R., Pulvers, K.M., 2001. Dr. Seuss, the coping machine, and "Oh, the places you'll go." In C.R. Snyder (Ed.) Part 14: Copers coping with stress. Two against one., 18.05.2008, <http://books.google.com/books/snyder+pulvers>
24. Sorias, O., 1988. Sosyal destek kavramı. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 27, 353-357.
25. TC. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), 2008. Türkiye'de Kadının Durumu. 14.05.2008, www.ksgm.gov.tr/kadindurumu.pdf

Erdoğan, S., Aktaş, A., Onat Bayram, G. (2009). Sığınma evinde yaşayan bir grup kadının şiddet deneyimleri ve baş etme yaklaşımları: Niteliksel bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

---

26. TC. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2007. 15.03.2007., http://www.die.gov.tr/tkba/CEDAW-Ulke_Raporu.doc
27. Ulutaşdemir, N., 2002. Kadına Yönelik Şiddet. *Sağlık ve Toplum Dergisi* 12 (4), 15-21.
28. Waldrop, A.E., Resick, P.A., 2004. Coping among adult female victims of domestic violence. *Journal of Family Violence* 19 (5), 291-302.
29. Yanikkerem, E., Karadaş, G., Adıgüzel, B., Sevil, U., 2006. Domestic violence during pregnancy in Turkey and responsibility of prenatal healthcare providers. *American Journal of Perinatology* 23(2), 93-104.
30. Yanikkerem, E., Saruhan, A., 2005. 15- 49 yaş evli kadınların aile içi şiddet konusunda görüşlerinin ve aile içi şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. *Medical Network Klinik Bilimler& Doktor Kadın Doğum Dergisi* 11(2), 198-205.